

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus II. De impedimento criminis ex Conjugicidio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

esset, cum præcessisset adulterium; & ita licet lege aliqua, aut senatus consulto speciali eo casu matrimonium non improbaretur, attamen quia bonis moribus advertebatur, illud injustum iudicavit, quia in matrimoniis non tantum, quod licet. sed quod honestum est, attenditur *semper in conjunctionibus*, ff. de reg. jur. l. adoptivus 14. & serviles, ff. de adopt. quod etiam primi Ecclesiæ Legislatores admiserunt, ita ut ex solo adulterio impedimentum hoc oriretur, c. 1. & 2. 31. q. 1. sic ille.

Sed his non obstantibus dicendum est contrarium, ne videlicet ob solum adulterium huiusmodi connubium dissolvatur, sed tum demum, si alterutrum concurrat ex his duobus casibus, puta si in mortem prioris conjugis alteruter fuerit machinatus, vel præmaturè, cum adhuc viveret, de contrahendo post ejus mortem conjugio præstita fuerit fides, ut habetur in c. 1. §. licet autem, & c. significasti 6. cum sequenti in fine h. 1. cap. tanta est vis, in fine, infra, qui filii sint legitimi; c. relatum, cum sequenti eadem 31. q. 1. Et liquet ex iuribus à nobis allatis supra. Quod autem adducitur ex jure civili, locum non habet, cum ipsum impedimentum matrimonii statuere non valeat. Veteribus autem canonibus ex c. nullus 1. & c. denique. 31. q. 1. opponimus novos, de quibus supra; hi enim ad hoc impedimentum criminis incurrendum, quando statuitur adulterio, præter istud, exigunt vel fidem matrimonii datam, vel mortis machinationem saltem in uno.

ARTICULUS II.

De impedimento criminis ex Conjugicidio.

Conjugicidium fieri potest vel à proprio 996. conjugè conjugem suum occidente, vel ab alio, vel ab utroque, & hoc vel sine, vel cum adulterio præcedente. Unde quaestio est: an ad inducendum hoc impedimentum sufficiat solum crimen conjugicidii, etiam ab uno patratum, ut deinde superstes cum complice criminis matrimonium (seclusà dispensatione) nec licitè, nec validè contrahere possit? Qua in re 32. quòd conjugicidium non dirimat matrimonium occisoris cum conjugè superstitis, nisi in duobus casibus. 1. Si homicidium factum sit ab utroque simul, nimirum à viro, & muliere,

cujus maritus occisus est; 2. Nisi præcesserit adulterium inter eos, qui post mortem occisi inire matrimonium volunt, si tantum unus eorum conjugicidium patravit. Ex quo colliges in hoc secundo casu ad incurrendum impedimentum non sufficere, vel solum adulterium, vel solum occasionem sui, vel alieni conjugis, sed requiritur utrumque simul.

Ratio primi casus est ex c. Laudabilem, de conversione infidelium, cujus hic tenor est: interrogasti de Sarracenis, qui, dum in captivitate essent, quarundam Christianarum viros, earum insidiis, & machinationibus occiderunt, utrum, quia postea per ipsas ad fidem Christianam conversi sunt, eas de jure possint accipere in uxores: vel si duxerint, conjugium teneat eorundem? Quo postea respondit Pontifex: hic Triburiensis Concilii regula contenti sumus, assentis, quòd in mortem, ipsorum malitiosè fuerint machinatae, (licet earum studio ad fidem accesserint) nec tamen eis adherere debent; nec sunt, si adhaeserint, etiam tolerandi; cum tale damnum tali lucro Ecclesiæ compensare non velit. Ad hoc Sarraceni quidam, in bello sunt Christianos interfecisse notati, & Christiani similiter Sarracenos: postea verò sarraceni ad fidem conversi, uxores eorum, quos in belli certamine occiderunt, sibi matrimonialiter copularunt, & id ipsum Christiani de Sarracenis mulieribus, conversis ad fidem fecisse noscuntur, quæ postquam de priorum virorù morte compereant veritatem, divortium constanter exposcunt: in his igitur respondemus, quòd, cum tales non procuraverint virorum interitum defunctorum, matrimonium inter huiusmodi personas licitè potest contrahi, & taliter copulari divortium nequeunt postulare. Sic Clemens III. ubi videt, nullà mentione adulterii factà, Sarracenis, qui ex mandato, & consilio uxorum, maritos earum interfecerunt, cum illis uxoribus matrimonium interdicti.

Ratio secundi ex c. si quis vivente 31. q. 1. c. 5. ibi: Si quis vivente marito conjugem illius adulterasse accusatur, & eo in proximo defuncto, eandem sumpsisse dignoscitur, omnimodis publicæ penitentiae subjiciatur, de quo etiam post penitentiam præfatam, si expedierit, servabitur regula: nisi forte vir, aut mulier virum, qui

qui mortuus fuerat, occidisse notetur, aut propinquitas, vel alia qualibet actio criminalis impediatur. Quod si probatum fuerit, sine ulla spe coniugij maneat perpetuo cum penitentia. c. super hoc 3. c. significasti. 6. h. t. de quibus supra egimus; ubi semper cum machinatione mortis adulterium requiritur, uno tantum in alterius conjugis mortem machinante; ita Sanchi. l. 7. hic d. 79.

990. Not. autem 1. ad adulterium hic requiri copulam non qualemcunque, sed perfectam, & consummatam, nimirum cum effusione seminis intra vas mulieris; adeoque non sufficere copulam solum attentatam, ut dictum est n. 460. & quod præcesserit adulterium formale, seu cum scientia conjugalis vinculi vel in utroque, vel in alterutro, inter quos habita est copula ex n. 980. quare univèrsim hic adulterium intelligendum venit, prout accipiendum diximus loco cit. cum & hic sumus in materia odiosa, & pœnali.

1000. Not. 2. in neutro casu sufficere machinationem mortis in vitam alterius conjugis, nisi cum effectu, hoc est morte secuta, ut colligitur ex c. si quis vivente. 3. i. q. 1. ubi dicitur, quod si quis vivente marito e-
jus uxorem adulterio polluit, & marito defuncto, eandem sumpsisse dignoscatur, penis subiciatur, nisi forte vir, aut mulier virum, qui mortuus est, occidisse no-
teatur; quod si probatum fuerit, sine ulla spe coniugij maneat perpetuo cum penitenti-
a. Cujus ratio est, quia leges pœnales, nisi expriment, pœnam statui delicto, etiã attentato, petunt actum consummatum. Nam de generali consuetudine non puni-
tur affectus, ut notat Pyrrhus Corradus in
praxi dispens. Apostol. l. 8. c. 9. n. 13. ne-
que cotatus, sive attentatum, nisi sequatur effectus, & sic in causa veneni judica-
tum esse; licet sit gravius, veneno quem
occidere, quam gladio, per L. 1. C. de Ma-
lefic. Nam occidens veneno, proditorie ag-
git, ut ille se defendere non possit, quod se-
cus est in eo, qui occiditur gladio; Baldus
in L. Nemo Clericus. C. de summa Trinitate,
& Fide Catholica.

1001. Not. 3. ut quis dicatur, machinatus in mortem alterius cum effectu, sufficere, quod quis occiderit etiã consilio, vel mandato; sic Corradus cit. n. 17. cum aliis communitè. Nam machinatio di-

citur occulta insidiatio; & in casu præfenti illa proprie dicitur, quando maritus vitæ uxoris insidiatur, & contra; sic ille: at hoc etiã fit dando alteri consilium, vel mandatum de illo occidendo; non sufficit etiã sola ratihabitis occisionis ab alio factæ; vel alterius consilio, aut mandato. Sic enim ratam habens non est occisionis causa; sic Laymân l. 5. summe tr. 10. p. 4. c. 10. d. n. 1. quando autem dicitur, rati-
habitionem mandato equiparari de reg. juris in 6. intelligitur in illis casibus, vel qui solum a voluntate ratum habentis pen-
dent, vel ubi juris dispositione ratihabito pro mandato habetur; Castropol. de spons. d. 4. p. 12. n. 4.

Not. 4. etiã requiri, ut occisio fiat cum intentione inveniendi matrimonium cum conjugate superstiti occisi; cum hoc impedimentum statuatur, ne cupiditate alieni matrimonii conjuges occidantur; ita D. Thomas in 4. d. 37. q. 2. a. 2. Laym. cit. & alii; nec sufficit, nisi occisio fiat cum intentione inveniendi matrimonium cum persona determinata. Nam intentio cum aliqua; nullam determinando, non est vera intentio contrahendi matrimonium, quia istud cum incerta contrahi non potest.

Not. 5. dubitari, an hæc intentio debeat esse exterius manifestata? & quam-
vis in hac questione Castropalensis cit. n. 5. negativam judicet probabiliorè (quia, licet Eccelesia non puniat ob actus merè inter-
ternos; punit tamen ob actum externum ex tali intentione factum; sic excommuni-
cat Inquisitores, qui odio, vel amore ducti, reis faciunt injustitiam. Clem. 1. 2. verum, de heret.) oppositum tamen etiam probabiliter affirmatur, saltem pro foro conscientie; cum ratio contraria nitatur sola præsumptione fori externi, præsumptis eam intentionem adfuisse, quoties occisor conjugis, præsertim adulter, superstitem conjugem adulterum intendit sibi matrimonio copulare. Et deducitur etiã ex fine, quem respicit dispositio inducens hoc impedimentum, de quo dixi supra; quia ex sola morte conjugis sine promissione habendi superstitem in uxorem non adeo concipitur animus machinandi mortem alterius; & ita tenet Basil. Pont. l. 7. c. 45. n. 4. Caspar. Hurtad. d. 23. diffi. 1. n. 3.

Not.

1004.

Not. 6. supra dictis in n. 990. non ob-
stare, quod in *cit. c. significasti* conjugium
adulterorum reprobetur, *si eorum alter*
uxore vivente fidem illi, hoc est, suo in
adulterio complici, *dederit de matrimo-*
nio contrahendo; ex quo aliqui inferunt,
& promissionem fictam, si fictio ex signis
externis colligi non possit, & non mutuam
sufficere, supposito, vel confecuto adulte-
rio; nam sic verba textus unius promissio-
ne verificantur. Non, inquam, obstat hic
textus *c. significasti*. Nam nego *promissio-*
nem, proprie, ac strictè loquendo verifica-
ri unius consensu, non acceptato, ex n. 6.
cum seq. vel unius promissione merè ma-
teriali, seu solius oris, ex dict. à n. 87. ita et-
iam tenet Vincentius de Justis *de dispens.*
matrim. l. 2. c. 16. n. 31. dicens, requiri, ut
fides vel promissio ab uno data, ab altero sit
acceptata, nec sufficere pollicitationem
simplicem, sed promissionem debere esse
reciprocam.

1005.

Not. 7. promittentem simpliciter duce-
re Bertam (qui uxore suâ mortuâ ducit Ca-
jam, istòq; matrimonio durante commit-
tit adulterium cum Berta absq; nova pro-
missione matrimonii) non impediti, quò
minùs mortuâ Cajâ, validè ducat Bertam;
quia sic data fides, & adulterium non sunt
facta tempore ejusdem conjugii, quod ta-
men requiritur ex n. 992. ita Sanchez *l. 7.*
d. 79. n. 6. & alij.

1006.

Not. 8. nihil referre, quòd adulterium
committatur ante, vel post fidem datam, si-
ve post matrimonium de facto contractū;
quia ad incurrendum tale impedimentum
fat est, quòd eodem conjugio durante, fi-
des cum adulterio concurrat, seu cum
matrimonio de facto contracto; sic Bona-
cina *de matrim. q. 3. p. 6. propos. 3. n. 8.*
& alij.

1007.

Not. 9. si eodem matrimonio durante
facta fuerit promissio futuri matrimonij,
sed antequam adulterium commissum sit,
dictam promissionem concorditer annul-
lent, quamvis postea adulterium commit-
tant, impedimentum non fore contractū;
secus si eodem conjugio durante facta fue-
rit promissio futuri matrimonij, & simul
commiserint adulterium, licet postea pœ-
nitentiâ ducti promissionem annullent;
nilominus enim impedimentum erit
contractum, nec poterunt absque dispen-
satione copulari matrimonialiter.

Not. 10. quòd si quis ignoret conjugii
um alterius, & contrahat cum illâ, postea
verò certior factus de illius matrimonio
statim se separet, nec ulterius carnaliter
ipsi copuletur, posse mortuâ uxore cum illâ
contrahere; quia sic fides data non con-
currit cum adulterio ab eo *scienter* admis-
so; ergo per n. 980. non inducitur hoc
impedimentum. Similiter in casu, quo
liber mulieri putativè conjugatæ dedisset
fidem matrimonij, non inducitur hoc im-
pedimentum, licet copulam cum illa ha-
buerit, ejusque matrimonium tum ab ipso,
tum à complice, ac alijs pro valido habitū
esset, nec etiam quoad thorum, & cohabi-
tationem separatim; quia ubi non est ma-
trimonium, non est adulterium.

Not. 11. juxta Vincent. de Justis *cit. c. 100.*
16. n. 46. per promissionem factam ad-
ulteræ, illam ducendi post mortem ejus ma-
riti, si infra tale tempus accidat, induci
impedimentum hujusmodi, quia esset ve-
luti promissio absoluta contrahendi post
mortem conjugis, & ex tali promissione
daretur ansa accelerandi mortem: sed hoc
intelligendum videtur, quando promissio
purè facta est; si enim sub conditione
non dum completa, & adhuc pendente,
dum moritur vir adulteræ, aut uxor adul-
teri, secus dicendum videtur ex dict. Et
ideo impedimentum hujusmodi non in-
currunt adulteri, qui non absolute sibi pro-
miserint, sed quodammodo conditiona-
liter v. g. non ducam aliam, nisi te; quia
hujusmodi verba sunt conditionalia, nempe
si aliquâ ducere velim, ducam te; sic
Layman *Theol. moral. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 10.*

Ulterius adhuc quæstio fieri potest, an
hoc impedimentum incurrat etiam ex
viricidio? ut si uxor propria occidat virū
suum, animo cum adultero ineundi ma-
trimonium; vel alius eum intentione ma-
trimonium ineundi cum adultera? *re. est*
alij sentiant contrarium, probabilius esse,
hoc impedimentum incurri tam ex matrimo-
cidio, quàm ex uxoricidio; nec ad hoc
probandum opus est extensione legis pro-
pter identitatem rationis (quæ, ut notavi
alias in pluribus dispositionibus juris positi-
vi fallit) cum *c. si quis 31. q. 1.* expressè lo-
quatur, *si ve vir, aut mulier virum, qui*
mortuus fuerat, occidisse notetur; & *c. 1.*
de convers. infidel. de viricidio, ut liquet
ex textu superius jam relato.

§. UNI-

§. UNICUS.

An impedimentum criminis incurritur ab ignorante?

1011. Quæstio est, an licet adulteri sciant, quod adulterium conjunctum occisioni conjugis, vel data fidei de matrimonio cum complice, sit graviter malum, nihilominus non incurrant hoc impedimentum, si ignorent, illud ex juris dispositione annexum esse tali delicto? Sententia affirmans, incurri etiam ab ignorante, est communis; sic Castropal. tom. 4. d. 4. de spon. p. 12. n. 11. P. Matthæus de Moya in selectis quæst. theol. moral. tr. 4. de Sacramen. q. 14. §. 3. n. 15. Ratio hujus est. 1. quia inhabilitas dirimens matrimonium, incurritur etiam ab ignorante, ut patet in affinitate, cognitione tam spirituali, quam carnali; sed impedimentum criminis est inhabilitas dirimens matrimonium inter criminosos, ut constat ex dictis; ut est in confesso apud omnes, ergo.

1012. Secundo, si inhabilitas, nascens ex crimine, non incurritur ab ignorante illam annexam esse delicto, nec incurreretur ab illo, qui ex inconsideratione naturali; & inculcata, seu ex inadvertentia, & oblivione tempore commissi delicti non recordaretur, hoc esse impedimentum: sequelam hanc nemo concedere audebit; nec admittis principiis facile vitari poterit; ergo. Ma. prob. nam tota ratio, ob quam contraria sententia negat hoc impedimentum incurri ab ignorante, quod annexum sit delicto, sumitur ex eo, quod sit poena, que ignorata non incurritur: at in ordine ad excusandum à poena, inadvertentia, oblivio, & ignorantia omnino æquiparantur, ut epressè docent Sanchez in summa. l. 4. c. 22. n. 18. Suarez tom. 5. in 3. p. d. 4. §. 8. n. 11. & alii complures ibid. relati; ergo.

Tertio, quia licet hoc impedimentum sit poena, non est tamen poena principaliter, cum principaliter tendat ad cavendam machinationem in mortem alterius conjugis, spe matrimonij eo sublato, cum superstitite contrahendi; at ea regula (quod poena non incurritur ab ignorante, illam delicto annexam) procedit solum in casu, quo est poena principaliter: ergo. Mi. patet alias enim affinitas ex delicto, & consequenter nascens inde inhabilitas ad matri-

monium, non incurreretur ab ignorante; quia & hæc supponit delictum.

Confirmatur; quia praxis, & consuetudo Ecclesiæ est optima interpretis legis; at notoria praxis est, & stylus Curie, quod oratores, Rei hujus criminis, non permittantur sine dispensatione contrahere, etiam si alter contrahentium id impedimentum ignoraret, teste Pyrro Corrado in praxi dispens. Apostol. l. 8. c. 9. 17. §. quandoque: ergo. accedit, quod opinionem negantium referens Diana p. 10. tr. 13. resol. 51. ei non adhareat, quia est opinio valdè præjudicialis sacris Tribunalibus Penitentiariæ, & Datarie Romanæ. Hæc illi.

Negativam tamen teste de Moya cit. §. 1014. 2. n. 2. sequitur Paludanus in 4. dist. 34. q. 1. n. 17. ubi requirit scientiam impedimenti criminis, ex parte utriusque delinquentis, nec sufficere ex parte unius. Et absolute requiri scientiam, licet non explicet, an ex parte utriusque, docet Fernandez in Medull. cas. cons. p. 3. c. 16. sec. 5. citans Majorem dist. 37. q. 1. a. 4. & dicens, esse communem opinionem. Eandem tenet Baucius in Miscell. cas. cons. tom. 2. opusc. 1. q. 176. Leander à Murcia in disquisit. in 1. 2. D. Thome. l. 2. d. 4. dicens: pro hac sententia stare omnes, qui asserunt irregularitatem, & alias poenas, per leges Ecclesiasticas impositas, non incurri ab eo, qui illas ignorat, etiam ignorantia vincibili, & culpabili, dummodò non sit crassa, & supina.

Eandem negativam sententiam in M. 1015. S. de Matrimonio §. 96. n. 10. Anno 1665. tradidit P. Antonius Zergoll, vir in moralibus multorum annorum, longo studio, versatissimus, ad propositam quæstionem respondens: videri probabile, quod poenam impedimenti dirimentis, invincibiliter ignorantes illam suo crimini annexam, non incurrant; quia probabilis, & satis communis sententia est, poenas ignoratas non incurri: at qui hoc impedimentum est verè poena, & talem esse vult Lugo de poenitent. d. 16. n. 337. Castropal. p. 1. tr. 3. d. 2. p. 2. n. 3. & ita respondit etiam Dicastillo à me consultus 10. Sept. 1644. sic ille.

Potissimum negantium fundamentum est, quod poenæ non incurrantur ab ignorantibus,

M m

rantibus,

rantibus, esse annexas suo delicto; sed impedimentum ex crimine, est pœna: ergo non incurritur ab ignorantibus, esse annexam suo delicto. Ma. probant ex pluribus instantiis. Nam qui censuram ignorat annexam suo delicto, nec illam, nec peccati reservationem incurrit, ut docent Sanchez in *Summa l. 2. c. 8. n. 5.* Castropalaus *tom. 4. tr. 23. p. 15. §. 2.* & complures alii apud de Moya. *n. 16.* & ratio est, quia ceteroquin aequali pœnâ punirentur delicta inæqualia; qui enim peccat contra legem, *ignorans pœnam* non tam graviter peccat, quàm qui peccat contra eandem legem, *sciens simul prohibitionem, & annexam pœnam.*

Min. etiam probant. 1. Nam lex pœnalis est, quæ imponit pœnam in culpam transgressionis; ut rectè notat Pereyra in *Elucidario Theol. & utriusque juris. n. 195.* & Castropalaus *p. 1. tr. 3. d. 2. p. 7. n. 4.* lex pœnalis est, inquit, quoties in pœnam delicti imponitur; *uti contingit in irratione matrimonij, ob uxoricidij, vel adulterij crimen, cum promissione futuri matrimonij:* hoc autem impedimentum infligitur à lege Ecclesiasticâ in culpam adulterij, vel conjugicidij, ut certum est; & testatur Sanchez *l. 7. de matr. d. 5. n. 7.* dicens: *impositum esse in pœnam delicti commissi, & ad præcavendum impoſerum,* quæ secunda dicti pars denotat qualitatem pœnæ, nimirum *medicinalis præſervativæ;* tales autem pœnæ non incurritur ab ignorante, illas suo delicto annexas, ut bene probat idem Sanchez. *l. 9. de matr. d. 32. n. 13. ex c. 2. de constit. in 6.* ibi: *ut animarum periculis obvictur, sententiis per statuta quorumcunque Ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit aut supina.* Et quamvis hic textus loquatur solum de *statutis ordinariorum,* procedit tamen in quocunque etiam Pontificio, saltem in foro conscientie, re ipsâ ignoratâ pœnâ, licet in foro externo juris clari scientia potius, quàm ignorantia præsumatur.

1017. Deinde impedimentum criminis habere rationem *veræ pœnæ,* non minus, ac habeant censuræ; privatio juris pendendi debitum conjugale, plurimis locis docet Sanchez, uti videri potest a-

pud de Moya à *n. 6. sic l. 9. hic d. 32. n. 18.* expressè enim docet *annullationem actûs, quando non est solemnitatis defectu, sed in delinquentis pœnam, non incurri ab ignaro legis;* & ibid. *n. 13. negat, excommunicationem fore pœnam simul & medicinam, si ignorata incurreretur;* sic enim non posset retrahere à peccato: at secundum eundem *l. 7. de matr. d. 5.* impedimentum criminis est pœna (cum infligitur ob delictum commissum) & simul medicina; cum infligitur ad præcavendum peccatum adulterij, & conjugicidij; ergo nequit incurri ignoratû. accedit Castropal. *supra cit.* qui apertè ait, *ex toto hoc titulo constare, esse pœnam delicti; sicut est nullitas electionis ad beneſcium propter simoniam.*

Ad rationes in contrar. respondent, & 1018. 1. ad eam, quæ habetur *n. 1011.* concedunt, quod *inhabilitas non pœnalis* (etsi dirimat matrimonium) non incurritur ab ignorante, negant autem, *si sit pœnalis.* Inhabilitas, quam præstat cognatio, vel affinitas, non est pœnalis, quia non supponit essentialiter delictum; sed solum certam propinquitatem personarum, oriundam vel ex commixtione sanguinis, etiam licitâ; vel alio actu sacramentali, vel legali. Unde nec affinitas illegitima (nimirum ex illicita copula carnali) reddit *pœnaliter* inhabilem; eodem enim modo inhabilitaret, esto copula non conjugalis licita foret, cum oriatur etiam ex copula licita, & conjugali; esto Concilii Tridentini benignitate hujus inhabilitatis extensio restricta sit iustis de causis. Similiter *inhabilitas ad contrahendum simpliciter clandestinè,* inducitur jure Tridentini, *pœnalis non est;* cum antecedenter, & ante omnem actum illicitum commissum ab his, qui contrahere volunt, inducatur: at inhabilitas ex crimine non afficit criminosos antecedenter ad omne illorum crimen sed supponit delictum ab iis commissum, & quidem perfectum, & consummatum; ergo.

Ad secundam rationem in *n. 1012.* 1018. C. ma. (nam ratio, quæ ibidem adducitur, rectè probat eam) sed *N. 1. parte min.* nam peccans *pœnâ nō cognisâ,* dum sit delictum contra legem pœnale, non peccat

contra legem *penalem quã talem*; lex autem *penalis non infligit penam*, nisi violanti *legem penalem quã talem*, alias inæqualia delicta plecterentur æquali pœnã, ut diximus l. 1. de *constitutionibus*, cuius ulterior ratio est, quia ignorantia pœnæ legalis inducit vel supponit ignorantiam juris; jus nempe, quo conditur pœna transgressoribus; accedit, quod ipse de Moya cit. n. 11. adducat plures, qui negant reservationem peccati, quando inducitur in pœnam delicti, ab ignorante incurri, & in specie P. Sanchez cit. d. 32. n. 18. & de *omni reservatione* idem docere plures, quos cum Diana p. 6. tr. 6. resol. 62. sequitur Thom. Hurtad. tom. 2. *variarum res.* fol. tr. 12. c. 1. n. 1123. fol. 323.

1020. Ad tertiam rationem in n. jam cit. responderi potest i. neg. ma. Nam si exinde deficeret à ratione pœnæ *primario*, ac *principaliter talis*, quia lex, metu pœnæ, intendit cavere machinationem in vitam alterius conjugis; omnes pœnæ quæ infliguntur ad vindictam publicam, nimirum aliis ad terrorem, & ad præcavenda deinceps talia delicta, deficerent à ratione pœnæ *primario*, & *principaliter* intentæ; sic enim omnes assumuntur à Legislatore, ut medium ad procurandum eum finem.

1021. Deinde aliud est, *esse finem legis*; aliud *finem Legislatoris*; quod est *principalis & primarius finis legis*, sæpè solum *secundario* queritur à Legislatore, finem legis assumente pro medio, ad finem à se intentum, ut patet in *omni fine artis & artificis*; præcepti & præcipientis &c. Hinc,

1022. Resp. 2. cum dist. ma. licet hoc impedimentum sit pœna, non est tamen pœna *principaliter*, *spectato sine Legislatoris*. conc. ma. *spectato sine Legis* nego ma. hinc concedo illam regulam (*pœna non incurritur ab ignorante*) non procedere, quando non est pœna *principaliter*, *spectato sine legis*; nego autem, non procedere, quando non est pœna *principaliter*, *spectato sine legislatoris*: ad ma. prob. 2. cavere illa peccata esse *finem*, Legislatoris, non *legis*; ad id, quod additur de affinitate ex copula fornicaria, dictum est n. 1018.

Tom. IV.

Ad confirm. in n. 1013. 2. per hanc ^{1023.} opinionem nullum fieri præjudicium sacris tribunalibus lege cavendum. Hinc ipse de Moya cit. n. 4. ait: *Dianam. si non aliunde evertat fundamentum, ex quo deducitur opinio negantium, hoc impeditur incurri ab ignorante, oleum & operam perdidisse*; alias pluribus in casibus abolendæ forent opiniones circa dispensationes; omnes enim negativæ, tribunalibus Pœnitentiariæ, & Datarie Romanæ præjudicant; cum plures dispensationes non esse necessarias doceant; quamvis enim utentibus tali opinione non sit eò recurrendum, nihil iis Tribunalibus jure debitum denegatur.

Ex istis opinionibus sibi oppositis, ^{1024.} affirmativa communis est, ut liquet ex authoribus, & testatur Layman l. 1. *summe. tr. 5. p. 1. c. 5. n. 8.* & sine dubio valde probabilis: negativa tamen non modò probabilis est absolute; sed etiam relatè ad oppositam, suam probabilitatem retinet. *Major enim probabilitas* sententiæ affirmantis nec ex certis, aut evidentibus principiis, nec certè aut evidenter concludit, sed solum probabiliter, & fortè cum aliquo excessu ex autoritate; consequenter non tollit neganti suam probabilitatem, etiam collata ad illam. Ea enim manet etiamnum intra fines puræ probabilitatis; & solutiones suarum rationum habet, valdè probabiles, seu prudenti fundamento subnixas.

Nec obstant sententiæ neganti ea, quæ ^{1025.} in contrarium adducit P. Jacobus Wiestner, adherens opinioni affirmanti, de *Impedimentis Conjugiorum*, p. 2. a. 15. à n. 20. qui præter rationes superius allatas, & dissolutas contra sententiam negantem n. 21. ait. 1. non esse *paritatem* à censuris, irregularitate ex delicto, & privatione debiti conjugalis; quia censuræ requirunt *contumaciam*, quæ cessat in invincibiliter ignorante illa suo delicto annexam. 2. quia illa irregularitates etsi non puræ, principaliter tamen pœnæ sunt, & hoc titulo ab aliis inhabitalibus distinguuntur. 3. quia illa privatio vel est principaliter pœna, vel incurritur ab eam ignorantibus. 4. quia impedimentum criminis principaliter est *inhabilitas*, non pœna. 5. denique ait,

Mm 2

si ne-

si negetur irregularitas ex delicto non incurri ab ignorantibus, statuendum etiam de impedimento criminis cum aliis, quorum sententiam Cardenas in *Crisi Theol. p. 3. d. 75. n. 37.* tanquam certam tuctur.

1026. Hæc, inquam, non obstant; nam paritas immeritò negatur in casu argumenti assumpti ab illis penis ad hoc impedimentum. Etsi enim censura requirant in eas incurfuro contumaciam, ea tamen contumacia non supponit essentialiter monitionem aut comminationem pœnæ factam ab homine; fallit enim in censuris lata sententiæ generaliter à jure, quibus incurrendis sufficit monitio, & comminatio legis, ipso facto imponentis delinquenti censura; sed hæc monitio, & comminatio legis præcedit etiam delictum; cui annexum est impedimentum criminis; ergo & hic est contumacia; si ergo censura ipso jure lata incurritur ab ignorante, citra aliam contumaciam; idem erit de hoc impedimento; ergo ratio contumaciæ quoad hoc inter censuras, & hoc impedimentum non est disparitas. Plura de hoc *V. l. 1. tit. 2.* ubi de lege pœnali; & *l. 5.* ubi ex professo agens de censuris fusè hanc quæstionem trado.

1027. Quid autem ad ostendendam disparitatem faciant ea verba in eodem n. 21. *qui autem legem Ecclesiasticam sub censura prohibentem, vel præcipientem, invincibiliter ignorat, nec monitus, nec contumax, & ejus contemptor dici non potest*, non assequor. Nam etsi dici non possit *monitus* consequenter *contumax*, ubi nec à lege, nec ab homine quis monitus est; dici tamen talis potest, qui est *monitus à lege*: vel ergo monitus à lege, monitus desistit ab actu prohibito, vel nihilominus cum committit? *si primum?* non erit contumax; sed nec erit invincibiliter ignorans, cum vel ab homine, vel à lege, aut conscientia ponatur monitus; *si secundum?* etiam monitus erit

contumax, licet monitio non sit ab homine, sed à lege: at idem est in altero casu. Nec video, qui dici possit *invincibiliter ignorans*, si cum vel homo, vel lex moneat etiam de pœna. Si autem monitio de pœna, sive fiat ab homine, sive a lege, sit ignorata, & solum cognita de malitia; disparitas non est; nam etiam in casu nostro adest monitio legis & conscientia, de malitia, sed non de pœna.

Ad id, quod dicitur, irregularitates ex delicto, etsi non puras, principaliter tamen pœnas esse, jam responsum est n. 1022. etiam hoc impedimentum principaliter pœnam esse, spectato fine legis; idem est de privatione petendi debiti; nec juvat, aliquid esse pœnam puram, aut mixtam, seu non puram. si enim inhabilitas sit pœnalis, seu si lex non intendat inhabilitate præcisè, sed pœnaliter, seu in odium delicti commissi inhabilitate, talis inhabilitas non infligitur à lege, nisi scienter violatur, quæ talis, id, quod non contingit, cum ignoratur pœna, vel lex comminans pœnam. quod adducitur ex Patre de Cardenas, non obstat sententiæ neganti; sit illi certum; aliis tamen est solum probabile; nec rationes contrariæ plus evincunt, id, quod pluribus ostensum est *loc. cit. libr. 1. c. 5.*

Ex dictis colliges, *sub crimine*, in quantum significat impedimentum dirimens matrimonium, venire duo solum delicta, nimirum adulterium, & conjugicidium; adulterium cum promissione matrimonii de præfenti, vel futuro; conjugicidium, vel patratum ab utroque, post obitum conjugis matrimonium inire volente; vel cum adulterio machinante etiam solum uno; non autem secus. Et quamvis etiam hic dici posset de crimine raptus; de eo tamen jam actum est in præmissis. Illud adhuc notandum, hoc impedimento non dirimi matrimonium nisi inter ipsos criminiosos; non autem unius ex his cum alio non complice.

